

**KEDERİN SÖZ OLUP DİLE DÖKÜLMESİ: ŞAİR LEYLÂ
HANIM'IN BABASI, KARDEŞİ VE DAYISI İÇİN YAZDIĞI
MERSİYELER***

*Hiclâl DEMİR***

ÖZET

Doğduğu andan itibaren ölüm gerçeğiyle karşı karşıya olan insanoğlu, bu büyük acıyla başa çıkabilmek için duygularını yüzyıllardır söze dökmektedir. Türk edebiyatında sagu, ağıt ve mersiye formlarında görülen bu şiirler, farklı adlarla anılsa da özünde kaybedilene duyulan özlem dile getirilmektedir. Türk edebiyatında genellikle terki-i bend ve terci-i bend nazım şekilleriyle yazılan mersiyelerde; feleğe sitem, yas, övgü ve dua bölümleri çoğunlukla iç içe geçmiş hâldedir. Lirik şiirler olan mersiyeler, aile bireyleri için yazıldığında duygusallık ve samimiyet daha da artmıştır. Klasik Türk edebiyatının son demlerine şiirleriyle olduğu kadar renkli kişiliğiyle de değer katan Leylâ Hanım (ö. H. 1264/ M. 1848) ailesinden üç erkeği toprağa vermiş ve onların ardından duyduğu kederi yazdığı mersiyelerle dile getirmiştir. Leylâ Hanım, babası için iki, erkek kardeşi ve dayısı Keçecizâde İzzet Molla için birer mersiye yazmıştır. Babasına mersiye formunda bir de gazel yazan Leylâ Hanım'ın acısı sel olup taşmıştır. Babasından sonra ailede genç yaşta bir vefat daha yaşanmış, erkek kardeşinin ardından Leylâ Hanım feleğe sitemlerini haykırmıştır. Edebî hayatında önemli bir yeri olan dayısı Keçecizade İzzet Molla'nın sürgünde ölümü ona daha çok dokunmuş, ölümüne hem tarih düşürmüş hem de ardından bir mersiye yazmıştır. Yaşadığı bu kayıplar ruhunda derin yaralar açmış; şair, maddi ve manevi yoksunluklarla başa çıkmaya çalışırken edebiyata daha çok sığınmıştır. Bu çalışmada, Leylâ Hanım'ın babası, kardeşi ve dayısı için yazdığı mersiyeler içerik ve üslup açısından incelenirken mersiye türüne ve şairin hayatına daha yakından bakılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Leylâ Hanım, mersiye, Keçecizâde İzzet Molla, Klasik Türk edebiyatı

* Bu makale Crosscheck sistemi tarafından taranmış ve bu sistem sonuçlarına göre orijinal bir makale olduğu tespit edilmiştir.

** Yrd. Doç. Dr. Hitit Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, El-mek: hiclaldemir@yahoo.com

**TRANSFORMATION OF GRIEF INTO WORDS AND ITS
VERBALIZATION: ELEGIES WRITTEN BY POET LEYLÂ HANIM
ON BEHALF OF HER FATHER, BROTHER AND UNCLE**

STRUCTURED ABSTRACT

Human beings facing the reality of death from the very moment of birth tend to verbalize their senses so as to overcome this torment. Even though called by different names, the poetry seen in the forms of “sagu”, “dirge” and “elegy” in Turkish Literature essentially refers to the longing for the loss and remembering him with his good traits. Mourning poems in which human beings seek a remedy for the great despair of being helpless against death mean, in a way, that pain verbalizes and takes an aesthetic dimension. When written for family members, these poems known as “elegy” in classical Turkish poetry concretize more and senses emotionalize. The reason of the loss has been seen as the wheel of fortune and all rising has headed towards it. However, the poets who have been aware of the inevitability of death, wish for mercy for those who died with faith and patience for the rest. For the style of verse, *terkib-i bend* and *terci-i bend* are usually used and in these elegies, the sections of reproach to fate, praise, mourning and pray all blend together -because of intense emotion of poet- rather than written in series.

Leylâ Hanım (d. H.1264/AD 1848), who enriched the last moments of Classical Turkish literature with her colorful character as well as her poems, tried to -somewhat- relieve the grief caused by the loss of three men from her family by writing elegies. According to sources, Leylâ Hanım is the daughter of Moralizâde Hâmid Efendi from Sudur. Educated by her uncle Keçecizâde İzzet Molla, Leylâ Hanım was among the renowned poets of the day. One information given about her is that the poet, who experienced a short marriage, left the wedding house on the night of marriage by detesting her husband’s rudeness. Then she devoted herself to poetry. In the sources, Leylâ Hanım, who had a rearranged *Dîvân*, was introduced as a quick-witted and clever person with the ability of saying improvised poetry. Moreover, it was emphasized that especially her invocations, and elegies were very beautiful and impressive in *Kâmûsu'l-A'lam* and *Osmanlı Müellifleri*. *Mevlevî Leylâ Hanım* passed away in H. 1264 and was buried in Galata Mevlevihâne.

Leylâ Hanım wrote two elegies for her father and one for her brother and her uncle, Keçecizâde İzzet Molla. Furthermore, one elegy that she wrote for her father in the form of *gazel* (lyric poem) and the date of death of her uncle take place in *Dîvân*. The first elegy in which a more unpreferable verse form, *murabba* (quadrate) verse form, is used is composed of 9 strophes (*bend*). The verse, “El-firâk âh el firâk âh el-firâk” (farewell!), which is repeated at the end of each strophe not only creates coherence in the poem but also has the readers feel the sorrow and the greatness of suffering. The above-mentioned verse in the elegy is like a highly emotional lamentation as well as being a harmony device. In her elegy, Leylâ Hanım expresses the unbearableness of the grief from death and reproaches to fate as usual. Afterwards, the poet attempts to find realistic reasons for his father’s death and expresses

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/8 Spring 2015

her sorrow over the death of Mollacıkzâde Râif Efendi. Praising them for their knowledge and honesty, Leylâ Hanım describes his father at the point of death and says that her father whose final glance wounded her ruined feelings passed away easily like the water flows through the soil. The poet who also continues to describe her grief in the final strophe ends the elegy by saying that she was weighed down by grievance and sorrow at such an early age and only Allah could help her wounded heart. The second elegy that Leylâ Hanım has written for her father is in the form of *terkib-i bend* and composed of 5 strophes within 5 couplets each. In this elegy, the poet who verbalises her sadness and reproaches to fate, as well wants the sky to share her lament while telling her suffering. Seeing that her father has left her in trouble and pain, she wishes the moon not to appear and to hide behind the dark clouds forever.

While writing elegies, the poets occasionally mention of certain special names and benefit from their power of connotation. Prophet Yûsuf (Joseph) and Yakûb (Jacob) are among these commonly mentioned names in elegies. In III. strophe of elegy, Leylâ Hanım likens her father to Yûsuf and the rest to Yakûb. Wishing her father to be close to heaven with the love of Haydar (Ali), the poet desires for both herself and her family the patience of Eyyûp (Job) until judgment day. In the last strophe where Leylâ Hanım writes about her being left an orphan, she says that her father passed to the side of Allah and became fellow with Sıddik (Abu Bakr), for this reason she can no longer see the universe as fate has taken away the light of her eyes. Leylâ Hanım refers to “grief of losing father” in her 7-strophe *gazel* named “Gazel-i Sûz-nâk”.

The loss of the father was followed by another, the death of her brother, which brought along the reproach of Leylâ Hanım to fate. Written in the style of *terkib-i bend*, this elegy is composed of four strophes. In the first strophe, the poet indicates that “a cruel twist of fate” has left another emotional scar on her when she has not even found a remedy for her suffering, yet. What is deduced from this statement is that Leylâ Hanım lost her brother soon after the death of her father. During her description of the greatness of her pain, which causes people and fairies burst into flames, she asks whether this lament has affected the fate or not. Leylâ Hanım, who states that everybody has wept over his brother who is assumed to die at a young age, has no idea how her mother whom the death of her son tore apart more than anybody will put up with the pain. She prays to Allah for patience and wishes that Hasan and Husayn intercede on his behalf. In addition, she wishes Mevlânâ to guide his brother who was also a *Mevlevi* like her. She concludes the elegy by giving an important hint related to her family, which is that the name “Morevî-zâde” came to an end in the world with the death of his brother.

It is indicated in the sources that Leylâ Hanım was educated by her uncle Keçecizâde İzzet Molla, the well known poet of the time. In some verses, she has stated that she regards him as her master. Leylâ Hanım felt very sorry for the death of Keçecizâde İzzet Molla in Sivas where he was on exile since she loved him, respected his art and followed his footsteps in terms of literature. After dating this incident, Leylâ Hanım writes an elegy on behalf of his uncle. The elegy beginning

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/8 Spring 2015

with her complaint about fate is formed by 7 strophes. Leylâ Hanım asks how the fate was able to sacrifice İzzet Molla whom she characterized as “re’is-i şâ’irân” (master of poets). That he died on the exile increases the agony more. She wishes him to come together with Hasan hereafter. In the final verse, the date of death of İzzet Molla is given.

The elegy that was written by Leylâ Hanım for her uncle, İzzet Molla, is in the form of *terkib-i bend* and composed of five strophes. In the elegy which begins with reproach to fate, Leylâ Hanım praises İzzet Molla; features his poesy and knowledge; and compares him with prominent poets of Persian literature such as Sâib, Şevket and Tûsî. In the elegy in which the information that İzzet Molla died in Sivas is included, it is prayed for Mevlânâ whose Islamic monastery he served, to intercede on his behalf.

Leylâ Hanım, who was among the women poets of final period of Classical Turkish Literature, lost three men from her family and tried to relieve her agony upon their death by writing elegies. These losses left deep emotional scars on her soul and caused her to seek refuge in literature while struggling with deprivation materially and spiritually. In this study, the elegies that Leylâ Hanım wrote for her father, brother and uncle have been analyzed in terms of content and style. It was also determined that Leylâ Hanım continued to mourn with the help of literature and was one of the lyric poets of Classical Turkish literature.

Key Words: Leylâ Hanım, elegy, Keçecizâde İzzet Molla, Classical Turkish literature

*Hayf kim düşmen-i erbâb-ı ma`ârifdir çarh
Çekdirür anın için bâr-ı mihen Leylâ'ya*

Leylâ Hanım

İnsanoğlu doğduğu andan itibaren ölüm gerçeği ile karşı karşıyadır. Hayatın doğal bir sonucu olan ölüm karşısında insan, içinde yaşadığı toplumun yüzyıllar içinde oluşturduğu kültürel birikimle bazı ritüeller geliştirmiştir. Ölüm olgusunu kişinin içselleştirmesini sağlayan bu ritüellerden biri de acının söz olup dile dökülmesidir. Üzüntü, şiirle dile getirilirken aynı zamanda ölen kişinin vasıfları belirtilerek onu iyi hasletleriyle hatırlama söz konusu olmaktadır.

Türk edebiyatında ilk örnekleri İslamiyet'ten önceki dönemde “sagu” şeklinde görülen ölenin ardından şiir söyleme geleneği, Halk edebiyatında “ağıt” olarak varlığını sürdürürken İslami dönem ürünlerinde “mersiye” adını almıştır. Adları ve yazıldıkları nazım şekilleri farklı olsa da hepsinde insanoğlunun bir büyük acıyla başa çıkma çabası söz konusudur.

Klasik Türk edebiyatında “mersiye” formunda söylenen şiirler, en genel tanımıyla, ölen kişinin ardından duyulan üzüntünün lirik bir şekilde söze dökülmesidir. Vefat edenin vasıflarının da anıldığı mersiyelelerin çoğunlukla *terkib-i bend* ve *terci-i bend* nazım şekilleriyle yazılması Türk edebiyatında gelenek hâline gelmiştir. Mine Mengi bunun sebebinin, ölen ve ölüm hakkındaki düşünce ve duyguların *bendler* şeklinde dile getirilmesinin şaire kolaylık sağlamasına bağlar (1983: 92). Mustafa İsen'in yaptığı araştırmaya göre, Türk edebiyatında yazılmış mersiyelelerde ilk dört sırayı *terkib-i bend* (% 57.97), *kaside* (% 11.59), *terci-i bend* (% 10.86) ve *murabba* (% 7.97) nazım şekilleri almaktadır (1994: 13-14).

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/8 Spring 2015*

Mersiyelerin içeriğine biraz daha yakından bakıldığında belli bölümlerin ön plana çıktığı görülür. Mine Mengi mersiyelerdeki başlıca bölümleri şöyle sıralamıştır: a) Dünya ve felekten yakınma b) Övgü c) Yas d) Dua. Ancak bu bölümler, çoğu mersiyede bağımsız olmayıp iç içe geçmiş durumdadır. Genellikle şair, dünya ve felekten yakınarak söze başlayıp dua ile bitirmiştir (1983: 92). Klasik Türk şiirinde ölüm ve ölene karşı tutumun dinî ve kültürel kaynaklı olduğunu belirten Murat Öztürk, İslamiyet'te ölüme ibret nazarıyla bakılması ve ölümlerin hayırla yâd edilmesinin istendiğini, mersiyelerde de genellikle bu anlayışın esas alındığını ifade eder (2012: 1804).

Ölen kişinin yakınlığı nispetinde matem ve buna bağlı olarak yazılan mersiyelerin duygu yükü ağırlaşır. Bu bağlamda Klasik Türk edebiyatı şairlerinin padişah, şehzâde ve devlet adamlarına yazdıkları mersiyeler ile aile bireyleri için yazdıkları arasında -tabii olarak- duyguların dile getirilmesi ve samimiyet anlamında fark vardır. Özlem Düzlü, bu tür şiirlerde şairin yaşadığı acının yanı sıra ölen kişinin kimliği, ehliyetleri, ölüm nedeni gibi bilgilere de yer verildiğini, bu bilgilerin de adına mersiye yazılan kişinin şairle bağına belirlediğini söyler (2011: 1830).

Bu çalışmada, Klasik edebiyatın son dönem şairlerinden Leylâ Hanım'ın ailesinden üç erkeği kaybedişi üzerine yazdığı mersiyeler incelenecektir. Babası, erkek kardeşi ve dayısını kaybeden Leylâ Hanım, onların ardından duyduğu derin kederi yazdığı mersiyelerle -bir nebze-dindirmeye çalışmıştır. Bu mersiyelerin içerik ve üslup bakımından inceleneceği çalışmada, şairin yaşamına da yakından bakılacaktır.

Şair Leylâ Hanım

Zâlim beni söyletme derûnumda neler var

Klasik Türk şiirinin önemli kadın şairlerinden Leylâ Hanım, bu şiirin son demlerine farklı bir ses ve renk getirmiştir. Hakkında bilgi veren kaynaklara göre* Leylâ Hanım, kazasker Moralizâde Hâmid Efendi'nin kızıdır. Dayısı Keçecizâde İzzet Molla'dan edebiyat eğitimi almış, kısa süreli bir evlilikten sonra ömrünü şiirle geçirmiştir. Mevlevî olan Leylâ Hanım H. 1264'te (M. 1848) vefat etmiş ve Galata Mevlevihanesi hazîresine defnedilmiştir.

Elbette bu kısa hayat hikâyesinin ardında yoksunlukları, hayal kırıklıkları ve acılarıyla bütün bir yaşam durmaktadır. Babasının vefatından sonra maddi sıkıntılar yaşayan Leylâ Hanım, devrin padişahları II. Mahmûd, I. Abdülmecid ve bazı devlet adamlarına yazdığı kasidelerle durumunu dile getirmiş ve yardım istemiştir. Maddi sıkıntılarla birlikte kısa süren evliliğinin de onun hayata bakışını değiştirdiği söylenebilir. Fatma Âliye Hanım'ın *Nâmdârân-ı Zenân-ı İslâmiyân*'da anlattığı ancak İbnü'l-Emin'in kaynak göstermediği için şüpheyle yaklaştığı bilgiye göre Leylâ Hanım, düğün gecesi telli duvağıyla dururken zevci kolundaki nohut yakısını değiştirmesini istemiş, Leylâ dışarı fırlamış ve akrabalarının ısrarlarına rağmen geri dönmemiştir (İnal 2000: 1232). İbnü'l-Emin, bu husus gerçekten yaşanmışsa "Leylâ'nın kocasından ayrılmakta yerden göğe kadar hakkı vardır." der (1233). Güçlü bir karakter olduğu görülen Leylâ Hanım, başkalarına aldırmandan kendi gerçekleriyle yaşamıştır.

Dîvân sahibi olan Leylâ Hanım'ın edebî yönüne dair kaynaklarda bazı bilgiler mevcuttur. Bursalı Mehmed Tâhir, onun İstanbul'da yetişen Osmanlı şairlerinin şöhretlilerinden, anında şiir söylemekte maharetli, hazırcıevap ve zeki olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca münâcât ve mersiyelerinin "müessir ve muharrik" olduğunu belirtir (1333: 406). Şemseddin Sâmî de bu yönü üzerinde durmuş, münâcâtıyla mersiyelerinin "pek güzel" olduğunu vurgulamıştır (1316: 4060). *Osmanlı Şiir Tarihi* adlı eserinde Gibb, onun edebî kişiliğini güzel bir benzetmeyle şöyle tespit etmiştir: "Osmanlı şiirinin son klâsik döneminin hitamında, kadîm şekiller ve hayaller üzerine, güneşin ufukta kaybolurken İstanbul semalarından Asya tepelerine son bir ışık göndermesi gibi son bir parlaklık veren şiirleriyle oldukça şirin ve ilginç bir şahsiyet olarak durmaktadır" (1999: 500).

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/8 Spring 2015

Dilek Batislam ise daha çok âşıkâne gazeller yazan Leylâ Hanım'ın rakip ve aşıyardan sık söz ettiğini belirtir (2013: 28).

Babasını Kaybeden Bir Genç Kızın Feryadı: *El-firâk âh el-firâk âh el-firâk*

Leylâ Hanım, çok sevdiği babası Hâmid Efendi'nin ölümü üzerine iki mersiye yazmıştır. Mersiyelerin ilki murabba, diğeri terkib-i bend şeklindedir.

Leylâ Hanım'ın mersiyelerde çok tercih edilmeyen murabba şeklindeki ilk mersiyesi 9 bendden oluşur. Her bendin sonunda tekrarlanan “El-firâk âh el-firâk âh el-firâk” mısraı ile şiirde bir bütünlük sağlandığı gibi üzüntünün ve çekilen acının büyüklüğü de okura hissettirilmiştir. Doğan Aksan, şiirde sözcük, sözcük öbekleri ya da bütün bir dizenin yinelenmesinin bir ritim oluşturduğunu belirtir ve şöyle devam eder: “Öte yandan bu yinelemelerle belli bir kavram ya da önermenin dinleyen/okuyanın zihninde yer etmesi, pekiştirilmesi de sağlanmaktadır” (2005: 218). Lirik şiirler olan mersiyelerde şairler, çektikleri acıyı vurgulamak için bu tekrarlara sık sık başvurmuşlardır. Leylâ Hanım'ın mersiyesindeki bu mısra da âhenk unsuru olmanın yanı sıra duygu yükü yüksek bir feryat gibidir.

Ölümlle başlayan büyük ayrılık ve ardından gelen hasretin dayanılmazlığının dile getirildiği mersiyenin ilk bendi, giriş mahiyetindedir. Bu girişten sonra II. bendde, ölümün müsebbibi olarak görülen çarha/feleğe sitem söz konusudur. Hemen her mersiyede yer alan bu bölümde şairler, ölümden feleği sorumlu tutup ona sitem ederler. Leylâ Hanım da Klasik edebiyatın felek algısının bir sonucu olarak onu “çarh-ı dîn” olarak nitelemiş ve feleğin gönül ehline “belâ zehri” sunduğunu söylemiştir:

*Çarh-ı dîn 'irfâna olmaz âşinâ
Sunduğı ehl-i dile zehr-i belâ
Gitti 'âlemden peder vâ-hasretâ
El-firâk âh el-firâk âh el-firâk* (Arslan 2003: 118) ¹

Feleğe sitemden sonra Leylâ Hanım, babasının ölümüne daha gerçekçi nedenler bulmaya çalışır. Babası, yakın arkadaşı Mollacıkzâde Râif Efendi'nin ölümüne çok üzülmüştür. Onları güneş ve aya benzeten şair, bu iki allâmenin gamdan uzak, cana ve gönle hayat bahsettiklerini belirtir. 5. bendde, ölen kişinin vasıflarını sayıp övme vardır. Leylâ Hanım burada hem babasının hem de babasının vefat eden arkadaşının niteliklerini sayar. Onlar gibi hüner ehli kalmadığını, ilim ile itibar kazandıklarını ve bu özellikleriyle cennete kanat açtıklarını belirtir. 6 ve 7. bendlerde de övgü devam eder. Bu yakın dostların eğlence peşinde koşmadıklarını, kısmet kapısında “hükûmet” ettiklerini, yetimlerin malını telef etmediklerini belirten Leylâ Hanım, bu acı karşısında âhının ney, sînesinin de def olmasına şaşılmanması gerektiğini söyler. 8. bendde ölüm ânı betimlenir. Leylâ Hanım, son bakışı viran gönlünü yakan babasının su gibi toprağa aktığını belirtir:

*Mevti hâlinde bana bakdı peder
Bu dil-i vîrânemi yakdı peder
Zîr-i hâke su gibi akdı peder
El-firâk âh el-firâk âh el-firâk* (119)

Son bendde de acısını tasvir etmeye devam eden şair, dert ve gamın genç yaşta belini büküp onu ihtiyar ettiğini, bu yaralı gönle yardımcının ancak Allah olduğunu söyleyerek mersiyesini tamamlar:

¹ Makaledeki tüm şiirler Mehmet Arslan'ın *Leylâ Hanım Divanı* (İstanbul: Kitabevi Yay., 2003) adlı eserinden alınmıştır.

*Çeng-veş kaddin büküp Leylâ fakîr
Derd ü gam itdi anı gençlikde pîr
Bu dil-i mecrûha Hak'dır dest-gîr
El-firâk âh el-firâk âh el-firâk* (119)

Söyleyişinin rahat, dilinin külfetsiz olduğu mütekerir murabba şeklindeki bu mersiyesinde Leylâ Hanım, babasının ardından duyduğu üzüntüyü samimi bir şekilde dile getirmiştir. Ayrılık acısıyla başlayan mersiyede şair, babasının vefatını yakın arkadaşının ölümü nedeniyle duyduğu üzüntüye bağlamış ve onları âlimlikleri ve insanlıklarıyla övmüştür. Mersiyelerin sonunda - genellikle- bulunan “dua” bölümü bu mersiyede yer almamış, Leylâ Hanım burada, çektiği acının genç yaşta kendisini ihtiyarlattığını belirterek yaralı gönlüne tek yardımcının Allah olduğunu vurgulamıştır.

Leylâ Hanım'ın babası için yazdığı ikinci mersiye, terhib-i bend şeklindedir.

*Bâ'is-i mefharetim gitdi cihândan eyvâh
Bana bu derd ile gözyaşını kıldı hem-râh* (165)

beysiyle başlayan mersiye, her biri 5'er beyit olan 5 bendden oluşur. İlk bendde Leylâ Hanım üzüntüsünü dile getirmiş, ciğerini yakan “gaddar felek”in babasına nasıl kıydığını sormuş ve Allah'tan sabır dilemiştir. Vasita beytinde,

*Gönlümün gülşeni hem gonca-i gülzârım idi
Gûşe-i gamda benim yâr-i vefa-dârım idi* (166)

diyerek babasının neşe ve kederde hep yanında olduğunu ifade etmiştir.

II. bendde de Leylâ Hanım, babasının ölümünün kendisini nasıl etkilediğini anlatmaya devam eder. Ecel şarabını içen babasının ciğerini kebâp ettiğini belirtir ve “âh ü figân”ıyla dünyayı harap ederse kimsenin kendisini ayıplamamasını ister. Görüldüğü gibi, mersiyelerin “yas” bölümünde şairler üzüntülerini “âh”, “feryâd”, “figân”, “ciğerin kebâb”, “sînenin çâk çâk”, “dîdenin pür-hûn” olması gibi belli kelime ve kelime gruplarıyla mübalağalı bir şekilde dile getirirler. Ancak bazen kendi çektikleri acı yetersiz gelir ve tabiatın da yaslarına ortak olmasını isterler. Böylece acılarını biraz hafifletme imkânı bulacaklardır. Leylâ Hanım da gökyüzünün yasına katılmasını istemiştir. Babası kendisini mihnet köşesinde bırakıp gittiğinden mehtabın kıyamete kadar siyah buluttan çıkmamasını diler:

*Biragup gûşe-i mihnetde beni gitdi peder
Çıkmazun haşre kadar ebr-i siyehden meh-tâb* (166)

Kendisine yeme-içme ve eğlenmenin zehir olduğunu, bundan sonra gözyaşını şarap olarak içeceğini söyleyen Leylâ Hanım, mateminin büyüklüğünü mübalağalı olarak şöyle ifade eder:

*Sûziş-i sînem ile çarh-ı felekler tutuşur
Âh ider isem eger gökde melekler tutuşur* (166)

Mersiyelerde şairler zaman zaman bazı özel isimleri anarak onların çağrışım gücünden yararlanırlar. Mustafa İsen bu isimleri, “Doğu dünyasına has, İslam tarihiyle ilgili ve İran mitolojisine ait” adlar olarak üçe ayırmıştır (1994: 40). Hz. Yûsuf ve Hz. Yakûp mersiyelerde sık anılan isimlerdir. Ayrıca sabır timsali olması nedeniyle Hz. Eyyûp'e de sıkça yer verilmiştir. Leylâ Hanım mersiyesinin III. bendinde babasını Hz. Yûsuf'a, geride kalanları da (kendisini) Hz. Yakûp'a benzetmiştir:

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/8 Spring 2015

*Yûsuf'ından ki cüdâ düşdi Cenâb-ı Ya'kûb
'Aybdır derd-i dile itme tesellî matlûb* (166)

Feleğe sitemin de yer aldığı bu bendde şair, âhı ile âlemi yaksa utanmayacağını, “Felegin ben nesini gördüm olayım mahcûb” mısraıyla belirtir. Babasının Haydar’ın aşkı ile Allah’a yakın olmasını diler, kendisi ve ailesi için de mahşere kadar Hz. Eyyûp sabrı temenni eder:

*Vâsıl-ı kurb-ı Hudâ ola be- 'aşk-ı Haydar
Bize tâ mahşere dek hem vire sabr-ı Eyyûb* (167)

Bu bendin vasıta beytinde tevekkül ve dilek vardır:

*Virdügi gibi yine aldı Hudâ-yı ekber
Nûr-ı vechiyle müşerref ide rûz-ı mahşer* (167)

IV. bendde bu tevekkül ve kabulleniş devam eder. Leylâ Hanım, ölümün mukadder olduğunu çeşitli örneklerle açıklar: Felek, şeref ve izzetleriyle dünyaya süs olan Hz. Muhammed’in evlatlarına da merhamet etmeyip onlara kıydı. Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin’in yanında ben kimim ki... Babam, o demleri yâd edip ağlardı, şüphesiz iki göz nuru ona şefaathçi oldu. Mahşerde iki cihanın şahı (Hz. Muhammed) ona yardım ulaştırır.

Bu bendin vasıta beytinde yine bir dilek/dua vardır:

*Hür u gilmân ile ikrâm ide Rabb-i Erham
Hâmid'imdir diye cennetde Resûl-i Ekrem* (167)

Yetim kaldığını belirttiği son bendde Leylâ Hanım, babasının Mevlâ’nın tarafına gidip Sıddîk’a (Hz. Ebûbekir) “hem-dem” olduğunu, felek “gözünün nûru”nu aldığı için artık âleme bakamayacağını söyler. Mersiyeinin son beytinde de yine babasını bu dünyadan alarak kendisini “mahzûn” eden feleğe sitem vardır:

*Âh ey çarh-ı felek dîdemi pür-hûn itdin
Vâlidim aldın elimden beni mahzûn itdin* (168)

Babası için yazdığı bu ikinci mersiye de Leylâ Hanım, yas sürecindeki hissiyatını etkileyici ifadelerle dile getirmiştir. Mersiye de; feleğe sitem, yas, çağrışım gücü olan belli isimlerin anılması ve dua/temenni bölümleri belli bir sıra gözetilmeden iç içe geçmiş bir şekilde yer alır.

Leylâ Hanım, babasının ölümünden sonra yazdığı düşünülen “Gazel-i Sûz-nâk” adlı gazelinde de “baba acısını” anlatır (Arslan 2003: 22). 7 beyitlik gazelin ilk 4 beytinde şair, felekten şikâyet edip Allah’a sığınmakta ve çok acı çektiğini belirtmektedir. Allah’tan gelen bu derdin çaresi de yine ondan gelecektir. Üzüntüsünün sebebi 5 ve 6. beyitlerde ortaya çıkar:

*Geydi pederim âh ki bir câme-i esfîd
'Aynımda degil şimdi benim ferve-i semmûr*

*Nûr-ı fer-i çeşmimden ayırdı felek eyvâh
Mahşer günü bârî beni sen eyleme mehcûr* (256)

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/8 Spring 2015

Babasının adının da anıldığı gazelin son beyti, mersiye'nin dua kısmıdır:

*Kıl Hâmid'ini nûr-ı cemâlinle safâ-yâb
Vechinden anın eyleme Leylâ kulunu dûr* (256)

Kardeşi Hâlid Efendi'nin Vefatı: Cigerim itdi kebâb âh vefât-ı dâder

Kaynaklarda Leylâ Hanım'ın Atâullâh Mehmed Efendi ve Nûrullâh Mehmed Efendi adlı iki kardeşi olduğu belirtilir. Ancak *Dîvân*'ındaki bir mersiye'den Leylâ Hanım'ın genç yaşta vefat eden bir kardeşi daha olduğu anlaşılmaktadır (Arslan 2003: 23).

“Mersiye Der-Hakk-ı Birâder-i Merhûm” başlıklı bu mersiye, terki-i bend şeklinde yazılmıştır ve dört bendden oluşur. I. bendde Leylâ Hanım, yaralı gönlüne henüz bir çare bulamamışken “gaddar felek”in sinesine bir yara daha açtığını söyler. Bu ifadeden, Leylâ Hanım'ın babasının vefatından kısa bir süre sonra kardeşini kaybettiği tahmin edilmektedir. Acısının büyüklüğünü anlatırken âhını işiten insan ve perilerin ateşlere yandığını söyleyen şair, “çarh-ı sitem-kâr”a bu âhın etki edip etmediğini sorar. “Nûr-ı çeşmim” dediği kardeşinin ölümünün onu nasıl sarstığını şöyle dile getirir:

*Nûr-ı çeşmim benim el çekdi yalan dünyâdan
Gidemem hem-çü na 'îm olsa da gülzâra dahi* (171)

Gök cisimlerinin yasına eşlik ettiğini düşünen şair, güneş ve gezegenlerin de yandığını belirtir. Dünyayı bir sâkîye benzeterek onun kendisine şarap yerine zehir içirdiğini söyler. Bu bendin vasita beytindeki mısraların sonunda üç kez yinelenen *âh* ünlemi, âhengin anlamla birleşmesiyle Leylâ Hanım'ın kederinin büyüklüğünü etkili bir şekilde yansıtır:

*'Ayb mı yansa eger cân u tenim âh âh âh
Dâderim 'azm-i bekâ itdi benim âh âh âh* (171)

Kardeşinin adını da andığı aşağıdaki beyitte “İrci 'î” ifadesiyle Fecr² suresine gönderme yapmıştır:

*Eyledi 'azm-i bekâ Hâlid Efendi eyvâh
“İrci 'î”ye olup ez-cân u gönül fermân-ber* (171)

Genç yaşta öldüğünü tahmin ettiğimiz kardeşine ağlamayanın kalmadığını söyleyen Leylâ Hanım, evladının vefatına herkesten çok yanan annesinin bu acıya nasıl katlanacağını bilemez:

*Kalması acımadık ağlamadık 'âlemde
Bu firâka nice sabr eyleyebilsün mâder* (172)

Kardeşinin vasıflarını sayarken onun dünyada herhangi bir kötü iş yapmadığını belirtir ve mahşer günü Hz. Peygamber'in ondan “hoşnûd” olması diler. Mersiye'nin III. bendinde Leylâ Hanım, kardeşinin yaşamına dair bazı bilgiler de verir. Bir süre Bursa'da yaşayan Hâlid Efendi, İstanbul'a geldikten sonra vefat etmiştir:

² “Ey huzura kavuşmuş insan! Sen O'ndan hoşnut, O da senden hoşnut olarak Rabbine dön. (Seçkin) kullarım arasında katil ve cennetime gir!” (Fecr 89/ 27-30) (*Kur'ân-ı Kerîm ve Açıklamalı Meâli*, TDVY, s. 608.)

*Bir zamân olmuş iken şehr-i Burûsa 'da mukîm
Getürüp hâtırına âh ki hubbû'l-vatanı*

*Gidüp İstanbul'a itdikde bekâyı menzil
Fürkati başıma tar itdi bu beytü'l-hazeni (172)*

Feleğin kendisine kadeh yerine “hûn-ı dil” sunduğunu söyleyen Leylâ Hanım, Mevlâ'dan sabır dilerken kardeşine de Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'in şefaati temennisinde bulunur. Kendisi gibi Mevlevî olan kardeşine Hz. Mevlânâ'nın yardımcı olmasını diler. Leylâ Hanım, mersiyesinin sonunda ailesiyle ilgili önemli bir ayrıntı vererek kardeşinin ölümüyle “Morevî-zâde” isminin cihanda sona erdiğini belirtir:

*İşte nâm-ı Morevî-zâde cihândan bitdi
Komadı bende felek zerre kadar sermâye (173)*

Feleğin bir kez bile kendi muradınca dönmediğini söyleyen şair, mersiyesini yine feleğe sitemle bitirir:

*Âkıbet itdügi cevre beni itdi hayrân
Nola tâ mahşere dek eylesem âh u efgân (173)*

Kardeşi için yazdığı bu mersiyede Leylâ Hanım'ın acısı çok derin, feleğe sitemi daha yoğundur. *Dönmedi çarh murâdımca benim bir kerre / İtmeyem ben de tekâpû bu yalan dünyaya* ifadesi, Klasik Türk şiirindeki bilindik feleğe sitemden farklı, gerçek bir acının güçlü feryadıdır. *Nice kan aglamaya dîdelerim şâm u seher / Yâ nice yanmasun âteşlere bu cân u ciger* beytinde görüldüğü gibi mersiyedeki “nice”, “yâ nice”, “nola”, “kanı”, “çâre ne”, “ayb mı” gibi soru ibareleri de şairin çaresizliğinin, acısını nasıl dile getireceğini bilememesinin göstergeleridir.

Sürgün Bir Şairin Ölümü: Gitti gurbetde re'îs-i şâ'irân 'ukbâya âh

Leylâ Hanım'ın dayısı olan devrin şöhretli şairlerinden İzzet Molla, Keçecizâde Kadıasker Sâlih Efendi'nin oğludur. İstanbul'da doğmuş ve medrese tahsili görmüştür. Bursa'ya müfettiş tayin edilen İzzet Molla, hâmîsi Hâlet Efendi'nin yardımıyla Galata Kadılığına getirilmiştir. Hâlet Efendi'nin idamından sonra Keşan'a sürülmüş, daha sonra affedilerek İstanbul'a dönmüştür. Mora isyanı nedeniyle gündeme gelen Rusya ile savaş konusunda hazırladığı savaş karşıtı layiha nedeniyle bu kez de Sivas'a sürülen İzzet Molla, orada vefat etmiştir (Banarlı 1976: 833-834).

Leylâ Hanım'ın, dayısı Keçecizâde İzzet Molla'dan eğitim aldığı bilgisi kaynaklarda yer almaktadır. Fâtîh “akribâsından sâlifü't-terceme Keçecizâde İzzet Efendi merhûmdan bir mikdâr tahsil-i hüner ü ma'rifet eylemiş” (Çiftçi ty: 366) derken *Lugat-ı Târihiyye ve Cografîyye*'de “(...) akribâsından Keçeci-zâde 'İzzet Monla vâsıtasıyla tahsîl-i ma'ârif-i edîbe eylemiş” ifadesi yer alır (Arslan 2003: 18). *Sicill-i Osmanî* de ise “Keçeci-zâde 'İzzet Efendi'nin şâkirdi idi” denmiştir (Mehmed Süreyya 1996: 901).

Leylâ Hanım'ın şiirlerinde de İzzet Molla'yı üstadı olarak gördüğünü vurgulayan beyitler vardır. Örneğin Sultan Mahmûd'un kızı Atiyye Sultan'ın doğumu nedeniyle düşürdüğü tarihte, padişahın Keşan'da sürgünde olan İzzet Molla'nın affını rica etmiş ve onun şiirde hocası olduğunu belirtmiştir:

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/8 Spring 2015*

*‘İzzet kulun ki dâ’im tashîh iderdi şî’rim
Şimdi burada yok kim olsun bana nîgeh-bân*

*Üç oğlu vardır el’ân hasretle eyler efgân
‘Afvınla eyle mesrûr ey pâdişâh-ı devrân* (189)

İzzet Molla’ya nazire olan bir gazelinde Leylâ Hanım, buna haddi olmadığını ama kendisi bu nazireyi değerlendirirse şiirine parlaklık vereceğini söyler:

*Hazret-i ‘İzzet’i tanzîre ne haddin Leylâ
Nazar eyler ise revnak virür eş’âra sabâh* (242)

Leylâ Hanım çok sevdiği, sanatına saygı duyduğu ve edebî anlamda örnek aldığı Keçecizâde İzzet Molla’nın vefatı için tarih manzumesi ve ardından bir de mersiye yazmıştır. Feleğe şikâyetle başlayan tarih, 7 beyittir. Leylâ Hanım, “re’îs-i şâ’irân” olarak nitelediği İzzet Molla’ya feleğin nasıl kıydığını sorar:

*Sen ne cür’et ile kıydın bilmem ey gerdûn-ı dîn
Gıtdi gurbetde re’îs-i şâ’irân ‘ukbâya âh* (216)

İzzet Molla’nın sürgündeyken öldüğüne işaret eden şairin feleğe sitemleri devam eder. Marifet denizinin incisine benzeyen İzzet Molla’yı “çarh-ı siyâh” sonunda toprak içine gizlemiştir. Şiirin temenni kısmında Hz. Hassân, Monlâ-yı Rûm ve Mecdü’ d-dîn-i Sîvâsî’nin adları anılmış, son beyitte İzzet Molla’nın ölüm tarihi düşürülmüştür:

*Yazdı Leylâ hûn-ı eşk-i çeşm ile târîhini
“Hây dünyâdan meded ‘İzzet Efendi gıtdi âh”* (1245) (217)

Leylâ Hanım’ın dayısı İzzet Molla için yazdığı mersiye, terhib-i bend şeklindedir ve beş bendden oluşur. İlk bendde kederini dile getiren Leylâ Hanım, İzzet Molla için “veliyy-i ni’metim” ifadesini kullanmıştır:

*Kan aglasun bu dîdelerim haşr olunca tâ
Kıydı veliyy-i ni’metime çarh-ı bî-vefâ*

*‘İzzet Efendiydi sebab-i ‘izz ü rif’atim
Çok gördi âhir anı da çarh-ı denî bana* (168)

Feleğe sitem devam eder:

*Bu çarh-ı gaddâr itmeyüp Allâh’dan hazer
İtdi beni bir olmayacak derde mübtelâ* (168)

Mersiyelerde ölen kişinin vasıfları belirtilirken mesleğiyle bağlantılı benzetme ve karşılaştırmalara da yer verilir. Ardından mersiye yazılan kişi şair ise övgü kalıpları ona göre belirlenecektir. Leylâ Hanım da İzzet Molla’yı överken şairliğini ön plana çıkarmış; onu Sâib, Şevket ve Tûsî gibi İran edebiyatının büyük şairleri ile karşılaştırmıştır:

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/8 Spring 2015

*Âsâr-ı feyz-bahşına bakdıkca şâ'irân
Almazdı yâda Sâ'ib ü Tûsî vü Şevket'i* (169)

Gitdi ne çâre eyledi hişâna yâdigâr / Dört dâne dürr-i pâkini Allâh emâneti diyerek İzzet Molla'nın yetim kalan dört çocuğunu hatırlatan Leylâ Hanım, II. bendin son beytinde yine feleğe sitem etmiştir:

*Bilmem ne cür'et ile ana kıydın ey felek
Yandı bu sûz-ı gamla hep ins ü perî melek* (169)

III. bende Leylâ Hanım, İzzet Molla'nın şairliğini överek başlar:

*Merd-i zarîf ü şâ'ir-i mu'ciz-beyân idi
Billâhi nâ-dîde-i devr-i zamân idi* (169)

Bu bendin diğer beyitlerinde de İzzet Molla'nın sözü, ilmi, lutfu övülmüş, Hz. Mevlânâ'ya canla başla hizmet ettiği belirtilerek vefatıyla aşk ehlini yetim bıraktığı ifade edilmiştir. Bendin vasıta beyti şöyledir:

*İlm ü hünerle virmiş iken dehre fer dirîg
Gitdi cihânda söndi çerâg-ı hüner dirîg* (169)

IV. bendde Leylâ Hanım, redif olarak “felek”i seçmiş ve ona sitemlerini konu bütünlüğü içinde dile getirmiştir. Felek, gam ateşiyle şairin kalbini yakmış, kanlı gözyaşını şarap yapıp canını “biryân” etmiştir. “Nâ-dîde gevher” olarak nitelediği İzzet Molla'yı toprağa gömüp ilim ve hikmet hazinesini viran; dayısının güneşe benzeyen yüzünü gizleyerek dünyayı kendisine zindan etmiştir. Leylâ Hanım, bütün bu sitemlerin ardından artık feleğe söyleyecek söz bulamaz ve öfkesini “çarhın kırıla” diyerek dile getirir. Ancak âhı o kadar tesirlidir ki bir gün ona etki edeceğinden emindir:

*Çarhın kırıla kalmadı bir söz ki söyleyim
Ey bana ragmen 'aksine devrân iden felek*

*Ey çarh-ı gaddâr itme sakın hiç iştibâh
Bir gün olur ki sana eser eyleye bu âh* (170)

Son bendde İzzet Molla'nın Sivas'ta öldüğü bilgisi verilir ve dergâhına hizmet ettiği Mevlânâ'nın ona şefaathçi olması dilenir:

*Sivâs ilinde eyledi 'ukbâya rihlet âh
Bir yâre açdı bagrımıza derd-i fûrkat âh*

*Mahşerde yâ Rab Hazret-i Monlâ ola şefî'
Eylendi zîrâ dergeh-i hünkâra hîdmet âh* (170)

Mersiyenin son beytinde bir dua/temenni vardır. Allah'ın İzzet Molla'yı ahirette büyük şair Hassân ile “mahşûr” etmesi dilenir:

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/8 Spring 2015

*Gitdi ne çâre eyledi me'vâyı cilve-gâh
'Ukbâda mahşûr eyleye Hassân ile İlâh* (170)

Leylâ Hanım, ailesinin bir ferdi olmasının yanı sıra hocası da olan devrin önemli şairlerinden İzzet Molla için yazdığı mersiyede kederini içten bir şekilde söze dökmüştür. Şairliğini ve ilmini “nâ-dîde gevher”, “genc-i 'ilm ü hikmet”, “bülbül-i şîrîn-zebân” gibi ifadelerle övdüğü İzzet Molla'nın sürgünde ölümü Leylâ Hanım'a daha çok dokunmuş, yine feleğe çaresizce sitemler etmiştir.

Sonuç

İnsanoğlunun ölüm karşısındaki büyük çaresizliğine çare aradığı sagular, mersiyeler, ağıtlar söylenmesi/yazılması kadar dinlenmesi/okunması da zor şiiirlerdir. Duygu yükü fazla olan bu şiiirler, acının bir anlamda dile gelip estetik bir boyut kazanmasıdır. Klasik Türk şiiirinde mersiyeler, aile bireyleri için yazıldığında acı daha somut bir hâl almış, duygular sel olup taşmıştır. Kaybın sebebi olarak çarh/felek görülmüş ve tüm isyan ona yönelmiştir. Ancak her nefsin tadacağı ölümün kaçınılmazlığının farkında olan şairler; tevekkülle ölene rahmet, geride kalanlara da sabır dilemişlerdir. Nazım şekli olarak genellikle terkeb-i bend ve terci-i bendin kullanıldığı mersiyelerde; feleğe sitem, övgü, yas, dua bölümleri -şairin duygu yoğunluğu sebebiyle- bir sıra dâhilinde değil çoğu zaman iç içe geçmiş hâldedir.

Klasik Türk edebiyatının son dönem şairlerinden Leylâ Hanım, ailesinden üç erkeği toprağa vermiş ve onların ardından yazdığı mersiyelerle acısını bir nebze dindirmeye çalışmıştır. Leylâ Hanım, babası için iki mersiye ve bu formda bir gazel yazmıştır. Terkeb-i bend ve murabba nazım şekillerini kullandığı bu mersiyelerde, babası ile yakınlığını ve onun kaybıyla yaşadığı manevi yoksunluğu dile getirmiştir. Genç yaşta vefat ettiğini tahmin ettiğimiz erkek kardeşinin ölümü de Leylâ Hanım'ı derinden sarsmış, acısını kelimelere dökerek teselli aramıştır. Edebî anlamda hocası da olan dayısı Keçecizâde İzzet Molla'nın sürgünde vefatıyla “veliyy-i ni'metim” dediği bir koruyucusunu daha kaybetmiş, mersiyesinde onun şairliğini ön plana çıkararak feleğe sitemler etmiştir. Yer yer kelime ve mısra tekrarlarıyla şiiirlerinde âhengi arttıran Leylâ Hanım, duygu değeri yüksek “âh”, “eyvâh”, “dirîg”, “figân”, “firâk”, “fûrkat” gibi kelimeleri sık kullanmış; rahat söyleyişi ve külfetsiz diliyle lirizmi yakalamıştır. Yakın çevresindeki sevdiği insanları kaybederek ölümün varlığını sık sık hatırlayan Leylâ Hanım, şiiire sığınarak yasını tutmaya devam etmiş ve Klasik Türk edebiyatının önemli kadın şairlerinden biri olmuştur.

Not

* Leylâ Hanım'ın hayatı için şu kaynaklara bakılabilir: Ömer Çiftçi, *Hâtimetü'l-Eş'âr (Fatîn Tezkiresi)*, <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/10736,metinpdf.pdf?0> (Erişim Tarihi: 5 Şubat 2015); Mehmet Nâil Tuman, *Tuhfe-i Nâilî*, C. II, Ankara: Bizim Büro Yay., 2001, s. 895; Şemseddin Sâmî, *Kâmûsü'l-A'lâm*, C. VI, İstanbul: Mihran Matbaası, s. 4060; Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmanî*, C. 3, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yay., 1996, s. 901; Ahmed Rif'at, *Lugat-i Târihiyye ve Cografiyye*, C. VI, İstanbul 1300, s. 154; Bursalı Mehmed Tâhir, *Osmanlı Müellifleri*, C. II, İstanbul 1333, s. 406; Muallim Naci, *Osmanlı Şairleri*, Ankara: Akçağ Yay., 2000, s. 293; Mehmed Zihni, *Meşâhirü'n-Nisâ*, C. 2, İstanbul, s. 195; İbnü'l-Emin Mahmud Kemal İnal, *Son Asır Türk Şairleri*, C. III, Ankara: AKMB Yay., 2000, s. 1231-1240; E. J. W. Gibb, *Osmanlı Şiir Tarihi*, C. 2, Ankara: Akçağ Yay., 1999, s. 500-505; Adem Ceyhan, “Ahmed Muhtar Bey'in ‘Şair Hanımlarımız’ İsimli Eseri”, <http://sutad.selcuk.edu.tr/sutad/article/view/149/14>, s. 338-339 (Erişim Tarihi: 14 Şubat 2015); Murat Uraz, *Resimli Kadın Şair ve Muharrirlerimiz*, İstanbul: Tefeyyüz Kitabevi, 1941, s. 41-43; Nihat Sami Banarlı, *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*, C. II, İstanbul: MEB Yay., 1976, s. 839-840; Fatma Aliyye, *Ünlü Müslüman Kadınlar*, İstanbul: İnkılab Yay., 2011, s. 138-141.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/8 Spring 2015

KAYNAKÇA

- AKSAN, Doğan (2005). *Şiir Dili ve Türk Şiir Dili*, Ankara: Engin Yay.
- ARSLAN, Mustafa (2003). *Leylâ Hanım Divanı*, İstanbul: Kitabevi Yay.
- BANARLI, N. S. (1976). *Resimli Türk Edebiyatı Târihi*, C. II, İstanbul: MEB Yay.
- BATISLAM, Dilek (2013), “Divan Şiirinde Rakip ve Leyla Hanım’ın Rakip Gazeli”, *TURKISH STUDIES -International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic-*, ISSN: 1308-2140, Volume 8/13, Fall 2013, www.turkishstudies.net, Doi Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.5861> , p. 21-35.
- Bursalı Mehmed Tâhir (1333). *Osmanlı Müellifleri*, C. II, İstanbul: Matbaa-i Âmire, s. 406.
- ÇİFTÇİ, Ömer. (ty). *Hâtimetü'l-Eş'âr (Fatîn Tezkiresi)*, <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/10736,metinpdf.pdf?0> (Erişim Tarihi: 5 Şubat 2015)
- DÜZLÜ, Özlem (2011). “Klâsik Şiirimizde Evlat Acısının Bir Yansıması Olarak Şairlerin Çocuklarına Yazdıkları Mersiyeler”, *TURKISH STUDIES -International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic-*, ISSN: 1308-2140, Volume 6/3, Summer 2011, www.turkishstudies.net, DOI Number : Doi Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.2487> , p. 1829-1839.
- GIBB, E. J. W. (1999). *Osmanlı Şiir Tarihi*, C. III-IV, (Tercüme: Ali Çavuşoğlu), Ankara: Akçağ Yay.
- İNAL, İ. Mahmud Kemal. (2000). *Son Asır Türk Şâirleri*, C. III, (Hz. Hidayet Özcan), Ankara: AKMB Yay.
- İSEN, Mustafa (1994). *Acıyı Bal Eylemek - Türk Edebiyatında Mersiye*, Ankara: Akçağ Yay.
- Kur'ân-ı Kerîm ve Açıklamalı Meâli* (2013). Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yay.
- Mehmed Süreyya (1996). *Sicill-i Osmanî*, C. 3, (Yay. Haz. Nuri Akbayar). İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yay.
- MENGİ, Mine (1983). “Eski Edebiyatımızın Mersiyelerine Toplu Bir Bakış”, *Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi II*, s. 91-101.
- ÖZTÜRK, Murat (2012). “Mâtemin Keyfini Çıkarmak: Klasik Türk Şiirinde Ölümlere Duyulan Sevinçler”, *TURKISH STUDIES –International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic-*, ISSN: 1308-2140, Volume 7/1, Winter 2012, www.turkishstudies.net, Doi Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.2915> , p.1803-1824.
- Şemseddin Sâmî (1316). *Kâmûsu'l-A'lâm*, C. VI, İstanbul: Mihran Matbaası.

Citation Information/Kaynakça Bilgisi

DEMİR, H., Kederin Söz Olup Dile Dökülmesi: Şair Leylâ Hanım’ın Babası, Kardeşi ve Dayısı İçin Yazdığı Mersiyeler, *Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 10/8 Spring 2015, p. 835-848, ISSN: 1308-2140, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.7883>, ANKARA-TURKEY

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/8 Spring 2015

